

Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
ФАКУЛЬТЕТ МОРСЬКОГО ПРАВА

кафедра теорії та історії держави і права

Код РНПД _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з НІПР

Слободян С. О.

» _____ 202__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

PROGRAM OF DISCIPLINE
CONSTITUTIONAL LAW OF UKRAINE AND FOREIGN COUNTRIES

ступінь вищої освіти _____ Бакалавр _____
(перший (бакалаврський) / другий (магістерський))

тип дисципліни _____ Обов'язкова _____
обов'язкова / вибіркова

мова викладання _____ Українська _____
українська / англійська

Робоча програма навчальної дисципліни **«Конституційне право України та зарубіжних країн»** є однією з складових комплексної підготовки фахівців галузі знань **«08» Право**, спеціальності **«081» Право**, освітньої програми **ПРАВО**.

«08» грудня, 2023 року – 20 с.

Розробник: **Набокова Ольга Геннадіївна**, викладач кафедри теорії та історії держави і права _____

Проект робочої навчальної дисципліни **«Конституційне право України та зарубіжних країн»** узгоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми –

доцент, кандидат політичних наук, завідувач кафедри морського та господарського права НУК Ломжець Юлія Вікторівна _____

Проект робочої навчальної дисципліни **«Конституційне право України та зарубіжних країн»** розглянуто на засіданні кафедри теорії та історії держави і права.

Протокол № 5 від «14» грудня 2023 року

В. о. зав. кафедри теорії та історії держави і права – **Бараненко Дмитро Володимирович**, професор, доктор юридичних наук _____

Проект робочої навчальної дисципліни **«Конституційне право України та зарубіжних країн»** розглянуто Навчально-методичною комісією факультету Морського права.

Протокол № 5 від «15» грудня 2023 року

Голова Навчально-методичної комісії – _____ **Бараненко Д. В.**

Проект робочої навчальної дисципліни **«Конституційне право України та зарубіжних країн»** погоджено з навчальним відділом НУК імені адмірала Макарова

Голова відділу – _____ **Лабарткава А. В.**

Проект робочої навчальної дисципліни **«Конституційне право України та зарубіжних країн»** розглянуто Навчально-методичною радою НУК імені адмірала Макарова.

Протокол № 10 від «27» грудня 2023 року.

Голова НМР НУК – _____ **Слободян С. О.**

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	<i>4</i>
<i>1. Опис навчальної дисципліни</i>	<i>6</i>
<i>2. Мета вивчення навчальної дисципліни</i>	<i>7</i>
<i>3. Передумови для вивчення дисципліни</i>	<i>7</i>
<i>4. Очікувані результати навчання.....</i>	<i>7</i>
<i>5. Програма навчальної дисципліни</i>	<i>7</i>
<i>6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування.....</i>	<i>13</i>
<i>7. Форми поточного та підсумкового контролю</i>	<i>14</i>
<i>8. Критерії оцінювання результатів навчання</i>	<i>17</i>
<i>9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна</i>	<i>17</i>
<i>10. Рекомендовані джерела інформації.....</i>	<i>17</i>

ВСТУП

Анотація

Навчальна дисципліна «Конституційне право України та зарубіжних країн» - це важлива складова бакалаврської підготовки студентів, які здобувають ступінь вищої освіти «Бакалавр» за спеціальністю **081Право, освітньої програми ПРАВО**.

При підготовці фахівців за спеціальністю 081Право навчальна дисципліна «Конституційне право України та зарубіжних країн» є базовою. Враховуючи засадничі положення різних галузей права, а також теорії держави і права, політології та інших суспільних дисциплін, конституційне право як найбільш динамічна галузь передбачає вивчення таких питань, як

- конституційний лад України та зарубіжних країн; сучасні моделі конституції;
- конституційні форми безпосередньої демократії; конституційний статус людини та громадянина;
- конституційний статус парламенту, глави держави, уряду;
- конституційні моделі судової влади та конституційного правосуддя, місцевого управління і місцевого самоврядування.

Окреслені проблеми висвітлюються в порівняльному аспекті, що найбільшою мірою сприяє виявленню позитивних і негативних моментів існуючих публічно-правових інститутів.

Предмет «Конституційне право України та зарубіжних країн» набуває особливого значення в умовах глобалізації та інформатизації, які є додатковим стимулом активної взаємодії й взаємодоповнення елементів різноманітних правових систем.

У той же час широке застосування порівняльно-правового й порівняльно-історичного методів (на противагу курсу конституційного права зарубіжних країн) дозволяє чіткіше виявляти загальне й особливе в сучасному стані й процесах розвитку конституційних інститутів і правовідносин, подолати колізії, що виникають у сфері конституційного права різних держав. Проте акцент робиться на засадах конституційного ладу, принципах обмеження й поділу влади, верховенстві права, статусі політичних партій і масових громадських рухів, формі державного устрою та державного правління, політичного режиму та їх особливостях в різних країнах.

По закінченню дисципліни студенти знатимуть зміст основних інститутів конституційного права, вмітимуть їх аналізувати в історичному та порівняльному плані, отримають всебічну картину конституційного ладу України та зарубіжних країн, і водночас розуміння нормативних положень, які мають вихідне значення для всіх інших галузей права.

Ключові слова: предмет конституційно-правового регулювання; метод конституційно-правового регулювання; джерела конституційного права України; конституційно-правова норма; конституційно-правовий інститут; конституційно-правове відношення; суб'єкт конституційно-правового відношення; об'єкт конституційно-правового відношення; конституційно-правова відповідальність; суб'єкт конституційно-правової відповідальності; підстави конституційно-правової відповідальності; санкція конституційно правової відповідальності.

Abstract

The educational discipline "Constitutional law of Ukraine and foreign countries" is an important component of the bachelor's training of students who obtain the degree of higher education "Bachelor" in the specialty 081 Law, educational program of LAW.

When training specialists in the specialty 081 Law, the educational discipline "Constitutional law of Ukraine and foreign countries" is basic. Taking into account the fundamental provisions of various branches of law, as well as the theory of the state and law, political science and other social disciplines, constitutional law as the most dynamic branch involves the study of such issues as

- the constitutional system of Ukraine and foreign countries; modern models of the constitution;
- constitutional forms of direct democracy; constitutional status of a person and a citizen;
- constitutional status of the parliament, head of state, government;
- constitutional models of judicial power and constitutional justice, local administration and local self-government.

The outlined problems are highlighted in a comparative aspect, which to the greatest extent contributes to the identification of positive and negative aspects of existing public legal institutions.

The subject "Constitutional law of Ukraine and foreign countries" acquires special importance in the conditions of globalization and informatization, which are an additional incentive for active interaction and complementarity of elements of various legal systems.

At the same time, the wide application of comparative-legal and comparative-historical methods (as opposed to the course of constitutional law of foreign countries) makes it possible to more clearly identify the common and special in the current state and processes of development of constitutional institutions and legal relations, to overcome conflicts arising in the field of constitutional law of various of states. However, the emphasis is on the principles of the constitutional system, the principles of limitation and separation of powers, the rule of law, the status of political parties and mass public movements, the form of the state system and state government, the political regime and their features in different countries.

At the end of the discipline, students will know the content of the main institutions of constitutional law, will be able to analyze them in a historical and comparative plan, will get a comprehensive picture of the constitutional system of Ukraine and foreign countries, and at the same time will understand the normative provisions that have a starting point for all other branches of law.

Key words: subject of constitutional and legal regulation; method of constitutional and legal regulation; sources of constitutional law of Ukraine; constitutional and legal norm; constitutional and legal institute; constitutional and legal relationship; the subject of the constitutional and legal relationship; object of constitutional and legal relationship; constitutional and legal responsibility; the subject of constitutional and legal responsibility; grounds of constitutional and legal responsibility; the sanction of constitutional legal responsibility.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <i>08 Право</i> (шифр і назва)	Обов'язкові компоненти освітньої програми Цикл загальної підготовки	
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): <i>081 Право</i> (код та найменування) освітня програма <i>«Право»</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання доповідь _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 150		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 4	Ступінь вищої освіти: перший(бакалаврський) Бакалавр / Bachelor	Лекції	
		30 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		90 год.	138 год.
		Індивідуальні завдання -	
		Вид контролю: залік	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Конституційне право України та зарубіжних країн» є

1. надання знань, умінь, здатностей:

- а) науково-юридична: закласти та сформувати у студентів знання з провідної галузі національного права України, її норм та інститутів, а також дати чітке уявлення щодо їх органічних зв'язків з окремими галузями права;
- б) загальноосвітня: вивчення історичних передумов конституційного процесу в Україні та впливу конституційного права України на всі галузі права та міжгалузеві зв'язки, вплив на державотворчі процеси в Україні;
- в) виховна: сприяти формуванню патріотизму, громадсько-політичної та правової культури майбутнього юриста.

2. формування у студентів відповідно до освітньо-професійної програми таких компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК):

- ФК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи;
- ФК7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, зокнайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Конституційне право України та зарубіжних країн» є

- 1) сформувати відповідний рівень загального світогляду майбутнього юриста;
- 2) формування у студентів розуміння основних правових категорій конституційного права, їх специфіки і ролі в зарубіжних країнах;
- 3) вивчення основних закономірностей функціонування інститутів конституційного права;
- 4) підготовка студентів до аналізу світового досвіду конституціоналізму, парламентаризму, світових та європейських стандартів демократії;
- 5) формування у слухачів вміння орієнтуватися в системі конституційного законодавства України та зарубіжних країн, навичок користування законодавчими актами;
- 6) формування у студентів високої правової культури і правосвідомості.
- 7) забезпечити готовність майбутніх юристів щодо практичного використання отриманих знань та умінь.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Місце навчальної дисципліни

*«Конституційне право України та зарубіжних країн»
у структурі освітньо-професійної програми.*

Міждисциплінарні зв'язки:

Пререквізити: «Історія держави та права України», «Теорія держави і права», «Логіка».

Кореквізити: «Історія міжнародного права», «Універсальні та регіональні системи захисту прав людини», «Право міжнародних організацій», «Основи геополітики».

Постреквізити: «Інституційне право Європейського Союзу», «Правове регулювання відносин України з Європейським Союзом», «Міжнародне публічне право», «Історія європейської інтеграції».

Мова навчання – українська.

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право України та зарубіжних країн» передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

Програмні результати навчання:

- ПРН03. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів різних джерел;
- ПРН12. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності;
- ПРН15. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права;
- ПРН16. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Конституційне право України.

Тема 1. Конституційне право України – галузь національного права.

Поняття та предмет галузі конституційного права. Місце та роль конституційного права в системі національного права України. Конституційно-правові норми та їх специфіка. Підстави класифікації конституційно-правових норм. Предмет та система науки конституційного права. Джерела науки конституційного права.

[2; 29. р.1, с.9-48; 30. р.1-4, с.7-31; 31. р.1, с.5-60]

Тема 2. Конституція України та її розвиток.

Поняття та предмет конституції. Види конституцій. Основні положення теорії конституції. Риси та юридичні властивості конституції. Охорона конституції. Історія конституційного розвитку України. Основні етапи новітньої конституційної реформи в Україні. Загальна характеристика Конституції України.

[2; 3; 29. р.2, с.49-79; 30. р.5, с.32-47; 31. р.2, с.61-93]

Тема 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України.

Поняття конституційного ладу та його співвідношення з державним ладом. Закріплення загальних засад конституційного ладу в Конституції України. Засади конституційного ладу як загальний конституційно-правовий інститут. Гуманістичні і демократичні засади конституційного ладу України. Народний суверенітет і його співвідношення з національним і державним суверенітетом. Конституційне закріплення принципу народного суверенітету та форми здійснення народовладдя. Форма правління та форма державного устрою України згідно Конституції 1996 р. Україна — суверенна і незалежна, демократична, правова, соціальна держава. Конституція 1996 р. про основні функції і обов'язки Української держави. Політичні, економічні і соціальні засади конституційного ладу України.

[2; 3; 29. р.3, с.80-109; 30. р.6, с.48-54; 31. р.3, с.94-115]

Тема 4. Конституційно – правовий статус людини і громадянина. Громадянство України.

Основи правового статусу людини і громадянина як загальний конституційно-правовий інститут. Основні принципи правового статусу людини та їх конституційне закріплення. Громадянство України: поняття та ознаки. Принципи громадянства України. Визнання, набуття та припинення громадянства України. Повноваження органів, організацій і посадових осіб по вирішенню питань громадянства України. Виконання рішень, прийнятих у питаннях громадянства України. Поняття правового статусу іноземців та осіб без громадянства. Правове регулювання перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні. Відповідальність іноземців та осіб без громадянства за порушення законів України. Правовий статус біженців в Україні.

[1; 2; 8; 15; 17; 22; 23; 29. р.4, с.110-138; 30. р.7, с.61-73; 31. р.4, с.116-159]

Тема 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

Поняття, природа та риси конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Класифікація конституційних прав та свобод людини і громадянина. Економічні, культурні права і свободи. Особисті права і свободи. Політичні права і свободи. Конституційні гарантії захисту та практичного здійснення прав та свобод людини і громадянина. Конституційні обов'язки людини і громадянина.

[1; 2; 8; 15; 17; 22; 23; 29. р.4, с.139-172; 30. р.7, с.74-82; 31. р.4, с.160-192]

Тема 6. Народне волевиявлення.

Поняття виборів та їх соціальна функція. Види виборів. Виборче право і виборча система. Особливість виборчої системи України. Конституційні принципи виборчого права України. Виборчий процес в Україні: поняття та стадії, законодавче регулювання стадій виборчого процесу. Відповідність за порушення виборчих прав громадян. Принцип вільних виборів та можливість його обмеження.

Поняття та соціальна функція референдуму. Види референдумів. Предмет референдуму. Призначення та проведення референдумів. Організація і проведення всеукраїнського референдуму. Правові наслідки всеукраїнського референдуму.

[2; 4; 29. р.5, с.173-226; 30. р.8, с.82-96; 31. р.5, с.193-226]

Тема 7. Система органів державної влади за Конституцією України.

Конституційно-правове регулювання питань організації і діяльності органів державної влади. Поняття та ознаки органу державної влади. Конституційна система органів державної влади України. Принципи організації та діяльності державних органів України та їх закріплення в Конституції України.

[2; 13; 21; 29. р.6, с.227-239; 30. р.9, с.97-98; 31. р.6, с.227-291]

Тема 8. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні.

Верховна Рада — парламент України. Поняття та ознаки парламенту. Види парламентів. Чисельний склад та структура Верховної Ради України. Строки повноважень Верховної Ради України. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради України. Компетенція Верховної Ради. Акти Верховної Ради України. Статус народного депутата України. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: функції та повноваження. Конституційно-правовий статус Рахункової палати України.

Сесія Верховної Ради України. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради України. Комітети і комісії Верховної Ради України: склад, порядок формування, функції та повноваження. Посадові особи Верховної Ради України. Поняття та стадії законодавчого процесу. Особливості проходження конституційних законів. Прийняття законопроекту. Введення в дію законів та інших актів Верховної Ради. Спеціальні парламентські процедури. Депутатські групи і фракції у Верховній Раді України.

[2; 6; 7; 11; 16; 18; 24; 25; 29. р.7, с.240-288; 30. р.9, с.99-110; 31. р.7, с.292-356]

Тема 9. Президент України.

Конституційно-правовий статус Президента України. Порядок обрання Президента України. Компетенція Президента України. Конституція України про підстави і порядок дострокового припинення повноважень Президента

України. Апарат Президента України. Акти Президента України. Конституційно-правові основи взаємовідносин Президента України з іншими органами державної влади.

[2; 12; 14; 25-28; 29. р.8, с.289-313; 30. р.9, с.111-118; 31. р.8, с.357-377]

Тема 10. Кабінет Міністрів України, інші органи виконавчої влади.

Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України. Склад та порядок формування Кабінету Міністрів України. Прем'єр-міністр України. Компетенція Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України.

Система органів виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади. Місцеві органи державної виконавчої влади: система, порядок формування, повноваження.

[2; 13; 21; 29. р.9, с.314-335; 30. р.9, с.119-125; 31. р.9, с.378-443]

Тема 11. Конституційні засади судової влади.

Поняття судової влади. Конституційні принципи правосуддя. Система судових органів України. Конституційна юрисдикція. Місце Конституційного Суду України в механізмі державної влади. Склад, порядок формування та повноваження Конституційного Суду України. Процедура розгляду справ Конституційним Судом України. Суди загальної юрисдикції. Спеціалізовані суди. Конституційні основи організації і діяльності прокуратури.

[2; 5; 9; 19; 26; 29. р.10, с.336-360; 30. р.9, с.126-140; 31. р.10, с.444-484]

Тема 12. Територіальний устрій України.

Поняття територіального устрою України. Конституційні принципи територіального устрою. Види територіального устрою. Поняття та система адміністративно-територіального устрою України. Автономна Республіка Крим – територіальна автономія у складі України. Поняття територіальної автономії. Види та форми територіальної автономії. Повноваження Автономної Республіки Крим та їх особливості. Конституція Автономної Республіки Крим. Органи Автономної Республіки Крим.

[2; 3; 29. р.11, с.361-373; 30. р.6, с.54-60; 31. р.11, с.485-512]

Тема 13. Конституційні засади місцевого самоврядування.

Поняття та ознаки місцевого самоврядування. Історія становлення місцевого самоврядування в Україні. Територіальна, матеріальна і фінансова основи місцевого самоврядування. Сфера компетенції місцевого самоврядування. Поняття та елементи системи місцевого самоврядування.

Форми безпосереднього здійснення муніципальної влади територіальною громадою. Органи і посадові особи місцевого самоврядування. Місце рад як представницьких органів муніципальної влади в системі місцевого самоврядування. Особливості статусу районних та обласних рад як органів місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси громад сіл, селищ, міст.

[2; 10; 20; 29. р.12, с.374-466; 30. р.10, с.141-152; 31. р.12, с.513-533]

Змістовий модуль 2. Конституційне право зарубіжних країн

Тема 1. Загальна характеристика державного (конституційного) права зарубіжних країн. Конституції та конституціоналізм у зарубіжних країнах.

Поняття і предмет галузі конституційного права. Поняття конституційного права зарубіжних країн. Відмінності в термінах "конституційне право" і "державне право". Предмет галузі конституційного права зарубіжних країн.

Система конституційного права зарубіжних країн. Характеристика загальних принципів конституційного права, їх класифікація. Конституційно-правові інститути. Конституційно-правові норми, їх відмінності від норм інших галузей права. Суб'єкти конституційного права зарубіжних країн, їх характеристика і класифікація.

Джерела конституційного права зарубіжних країн, їх класифікація. Закони. Нормативно-правові акти виконавчої влади. Регламенти парламентів. Рішення органів місцевого самоврядування. Судові прецеденти. Міжнародні договори. Внутрішньодержавні договори. Правові звичаї.

Наука конституційного права зарубіжних країн. Характеристика основних шкіл в зарубіжній науці конституційного права. Конституційне право зарубіжних країн як навчальна дисципліна.

Поняття конституціоналізму. Теоретичні основи конституції: поняття, суть, функції. Юридична і фактична конституція. Конституція в матеріальному і формальному значенні. Юридичні властивості конституцій. Сутність конституції як юридичного і соціального документа. Юридична, політична і ідеологічна функції конституції.

Порядок внесення змін і доповнень до конституцій. Еволюція конституцій. Способи прийняття конституцій: установчими зборами, на референдумі, парламентом, в результаті договору, октроювання. Гнучкі, жорсткі і змішані конституції. Еволюція змісту конституцій.

[2, 3, 4-7, 10; 11-15, 17, 19, 30, 36, 37, 39, 53]

Тема 2. Форми держави у зарубіжних країнах.

Форма правління. Поняття форми правління. Монархія. Характеристика абсолютної, дуалістичної і парламентської монархій. Республіка. Характеристика президентських, парламентських, президентсько-парламентських і парламентсько-президентських республік.

Форма державного устрою. Поняття конфедерації. Федерації. Способи створення федерацій. Симетричні і асиметричні федерації, їх характеристика. Характеристика правового статусу суб'єкта федерації. Принципи розмежування компетенції федерації і суб'єктів федерації.

Унітарна форма державного устрою. Централізовані і децентралізовані унітарні держави. Автономії в зарубіжних країнах. Характеристика національно-територіальної і культурно-національної автономії.

Політичні режими зарубіжних країн. Поняття політичного режиму, його елементи. Класифікація політичних режимів. Характеристика демократичного політичного режиму. Характеристика ліберального політичного режиму. Характеристика авторитарного політичного режиму. Характеристика тоталітарного політичного режиму.

[2, 3, 4-7, 11-15, 18, 19, 21-23, 31, 45, 48, 49]

Тема 3. Глава держави та уряд у зарубіжних країнах.

Поняття глави держави, особливості його конституційного статусу. Юридичні форми глави держави. Особливості правового статусу монарха. Характеристика основних систем престолонаслідування. Особливості конституційного статусу президента залежно від форми правління. Характеристика основних способів обрання президента. Підстави для дострокового припинення повноважень президента.

Компетенція глави держави. Зовнішні і внутрішньодержавні повноваження. Повноваження щодо парламенту. Повноваження з формування інших органів держави. Повноваження у сфері нормотворчої діяльності. Повноваження щодо врегулювання надзвичайних ситуацій. Повноваження з розпорядження збройними силами. Повноваження у сфері призначення державних службовців та у сфері правового статусу особи. Повноваження з оголошення референдумів. Право на звернення до парламенту і народу.

Поняття уряду. Парламентська і позапарламентська моделі формування уряду. Структура урядів. Місце уряду в системі органів влади держави. Компетенція урядів. Управління державним апаратом. Виконання законів. Контроль над законодавчою діяльністю парламенту, Нормотворча діяльність урядів. Формування і виконання бюджету. Здійснення зовнішньої політики. Надзвичайні повноваження урядів.

[1, 2, 11-25, 32, 35, 41, 45, 47, 50, 51]

Тема 4. Парламенти та парламентаризм у зарубіжних країнах.

Парламент і парламентаризм, сутність і співвідношення цих понять. Структура, склад і організація парламентів. Однопалатні і двопалатні парламенти. Способи формування верхніх і нижніх палат парламентів. Організація роботи парламентів: сесії, пленарні засідання. Парламентські канікули.

Внутрішня структура палат парламентів. Парламентські фракції. Депутатські групи. Характеристика керівних органів парламентів. Постійні комісії і комітети парламентів. Апарат парламентів.

Компетенція парламентів зарубіжних країн. Парламенти з обмеженою і необмеженою компетенцією. Законодавча компетенція. Фінансова компетенція. Ратифікація і денонсація міжнародних договорів. Призначення референдумів. Формування державних органів. Форми контролю за діяльністю державних органів. Повноваження у сфері оборони і державної безпеки. Право приймати інші нормативні акти окрім законів. Право делегувати повноваження.

Характеристика правового статусу депутата парламенту. Характер депутатського мандата (вільний, імперативний). Депутатський імунітет. Депутатський індемнітет. Права і обов'язки депутата. Гарантії депутатської діяльності. Підстави для дострокового припинення повноважень депутата.

[1, 2, 4-7; 10, 12, 19, 23, 30, 34, 36, 38, 46]

Тема 5. Судова влада та конституційний контроль у зарубіжних країнах. Місцеве управління та самоврядування у зарубіжних країнах.

Поняття і сутність судової влади та її місце в механізмі розподілу влади. Система та організація судової влади в зарубіжних країнах. Конституційно-правові основи організації судової влади в зарубіжних країнах. Конституційні принципи здійснення правосуддя в зарубіжних країнах. Функції та компетенція органів судової влади в зарубіжних країнах. Правовий статус суддів у зарубіжних країнах.

Поняття правової охорони конституції. Співвідношення конституційного контролю та конституційного нагляду. Історія виникнення ідеї конституційного контролю. Поняття і юридична природа конституційного контролю в зарубіжних країнах. Неспеціалізований та спеціалізований конституційний контроль.

Основні моделі судового конституційного контролю: американська (децентралізована) — дифузійна та концентрована; європейська (австрійська, централізована). Загальні засади функціонування органів конституційного контролю в зарубіжних країнах.

Об'єкти конституційного контролю. Види конституційного контролю: попередній (превентивний) і наступний (репресивний); конкретний та абстрактний; формальний і матеріальний; обов'язковий і факультативний.

Порядок формування і структура органів конституційного контролю зарубіжних країн. Правовий статус членів органів конституційного контролю. Повноваження органів конституційного контролю в зарубіжних країнах. Юридичні наслідки актів конституційного контролю в зарубіжних країнах. Відповідальність органів конституційного контролю та їх членів у зарубіжних країнах.

Поняття і юридична природа органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Система місцевого самоврядування. Англосаксонська, континентальна, іберійська і радянська системи місцевого самоврядування, їх характеристика. Співвідношення системи місцевих органів з формою державного і адміністративно-територіального устрою країни. Функції місцевих органів в зарубіжних країнах. Компетенція муніципальних органів зарубіжних країн.

Організаційно-правові форми місцевого самоврядування зарубіжних країн. Порядок організації, структура місцевих органів. Порядок формування та повноваження представницьких органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Правовий статус муніципальних радників.

Матеріально-фінансова база органів місцевого самоврядування. Фінансова база органів місцевого самоврядування і управління. Місцеві податки і збори. Дотації. Субвенції. Виконавчі органи місцевого самоврядування зарубіжних країн: порядок їх формування, організація, повноваження. Основи кадрової політики в місцевих органах. Правовий статус муніципальних службовців. Повноваження органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Взаємовідносини місцевих органів з центральною владою. Форми урядового контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Конституційна і судова відповідальність.

[1, 2, 12-15, 20, 24-26, 30, 31, 35, 37, 54]

Тема 6. Основи конституційного права Німеччини.

Загальна характеристика основного закону ФРН. Порядок внесення змін до Основного закону. Федеральний конституційний суд як орган конституційного контролю. Конституційний статус особи. Загальна характеристика основних прав людини та громадянина. Політичні партії і партійна система. Виборче право і виборча система.

Вищі федеральні державні органи. Бундестаг, порядок його формування. Внутрішня організація бундестагу (керівні органи, комітети, партійні фракції). Законодавчий процес у бундестазі. Особливості формування й повноваження бундесрату. Федеральний президент, порядок його обрання. Повноваження президента. Федеральний уряд, його склад. Порядок формування уряду. Повноваження уряду.

Німецький федералізм. Правове становище земель. Розмежування компетенції між федерацією та землями. Вищі органи влади в землях: ландтаги земель, уряди земель. Місцеве управління й самоуправління. Адміністративно-територіальний поділ країни. Системи місцевого управління в містах, округах, повітах та общинах.

[2, 3, 7, 9, 15, 13, 17-19, 24, 34, 56]

Тема 7. Основи конституційного права Франції.

Загальна характеристика Конституції Франції: характерні риси й особливості. Порядок перегляду Конституції та конституційні реформи. Інститут конституційного контролю. Конституційна рада, її склад і порядок формування. Форми конституційного контролю. Конституційний статус особи. Особисті права й свободи, соціальні та економічні права. Політичні права і свободи, юридичні гарантії прав і свобод людини й громадянина.

Політичні партії і партійна система. Виборче право та виборча система. Інститут референдуму. Вищі державні органи. Президент Республіки. Порядок обрання президента. Його компетенція.

Уряд. Його склад і порядок формування. Рада міністрів та уряд. Особливості виконавчої влади у Франції. Парламент. Структура парламенту. Порядок формування Національних зборів і Сенату. Внутрішня організація палат (керівні органи, комісії палат, партійні фракції). Законодавчий процес у палатах. Компетенція парламенту.

Місцеве управління й самоуправління. Адміністративно-територіальний поділ країни. Системи місцевих органів управління й самоуправління в регіонах, департаментах, округах, кантонах, комунах.

[2, 3, 7, 9, 15, 13, 17-19, 23, 50, 56]

Тема 8. Основи конституційного права США. Основи конституційного права Великої Британії.

Загальна характеристика Конституції США. Основні Конституційні принципи. Порядок внесення поправок до Конституції, інститут конституційного контролю. Конституційно-правовий статус особи. Американський Білл про права.

Виборча система. Активне і пасивне виборче право. Порядок висунення кандидатів. "Праймеріз" як спосіб висунення кандидатів. Організація і фінансування виборів. Визначення результатів голосування. Партійна система США, її особливості.

Вищі федеральні державні органи. Структура Конгресу і порядок формування Палати представників та Сенату. Правове становище членів Конгресу. Внутрішня організація палат Конгресу. Керівні органи, комітети палат, партійні фракції. Компетенція Конгресу. Регламенти палат, правові акти Конгресу. Законодавчий процес в палатах. Лобізм та його значення в законодавчій діяльності.

Президент США, його місце в конституційному механізмі. Порядок обрання президента. Формування колегії президентських виборщиків. Припинення повноважень президента. Компетенція президента, його правові акти. Віцепрезидент: порядок його обрання і місце в конституційному механізмі. Система органів виконавчої влади. Адміністрація президента, кабінет, департаменти, виконавчий апарат президента, виконавчі агентства.

Судова влада: поняття, конституційні основи її організації. Федеральні суди, спеціальні федеральні суди. Верховний суд США. Американський федералізм, його конституційні основи. Розмежування предметів відання федерації і штатів. Конституційно-правовий статус штату. Вищі органи влади штату. Легіслатури, виконавча влада, судові системи в штатах. Статус федерального округу Колумбія, Пуерто-Ріко, Гуама, Віргінських островів, Східного Самоа. Місцеве самоврядування у США. Адміністративно-територіальний поділ штатів.

Загальна характеристика неписаної Британської конституції: основні риси і особливості. Джерела Британської конституції. Конституційний статус особи. Громадянство: порядок набуття та припинення. Права та свободи громадян. Політичні партії і партійна система Великобританії.

Вищі державні органи. Особливості принципу розподілу влади. Парламент, його структура. Порядок формування Палати громад. Внутрішня організація Палати громад, керівні органи, комітети палати. Партійні фракції. Палата лордів. Порядок формування Палати лордів після реформи 1999 р. Функції Палати лордів.

Законодавчий процес в палатах парламенту. Монарх як глава держави. Порядок престолонаслідування. Королівська прерогатива. Таємна рада при монархові. Виконавча влада. Уряд і кабінет. Структура кабінету, його функції. "Тіньовий" кабінет міністрів.

Судова система. Палата лордів, Судовий комітет Таємної ради як вищі суди. Апеляційний суд. Високий суд. Суд корони, суди магістратів і суди графств. Особливості судової системи Північної Ірландії і Шотландії.

Форма державного устрою Великобританії. Автономія Шотландії, Уельсу і Північної Ірландії. Адміністративно-територіальний поділ. Системи місцевих органів в графствах, містах-графствах, приходах та інших адміністративно-територіальних одиницях.

[2, 3, 7, 9, 13, 15, 17-19, 23, 24, 34, 36, 56]

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усьог	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Конституційне право України												
Тема 1. Конституційне право України – галузь національного права	7	2	2			3	25	1	1			23
Тема 2. Конституція України та її розвиток.	5	1	1			3						
Тема 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України.	6	1	1			4						
Тема 4. Конституційно – правовий статус людини і громадянина. Громадянство України.	6	1	1			4						
Тема 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.	5	1	1			3						
Тема 6. Народне волевиявлення.	7	2	2			3	25	1	1			23
Тема 7. Система органів державної влади за Конституцією України.	6	1	1			4						
Тема 8. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні.	6	1	1			4						
Тема 9. Президент України.	5	1	1			3						
Тема 10. Кабінет Міністрів України, інші органи виконавчої влади.	6	1	1			4	25	1	1			23
Тема 11. Конституційні засади судової влади	5	1	1			3						
Тема 12. Територіальний устрій України.	5	1	1			3						
Тема 13. Конституційні засади місцевого самоврядування.	6	1	1			4						
Разом за змістовим модулем 1	75	15	15			45	75	3	3			69
Змістовий модуль 2. Конституційне право зарубіжних країн												
Тема 1. Загальна характеристика державного (конституційного) права зарубіжних країн. Конституції та конституціоналізм у зарубіжних країнах.	10	2	2			6	25	1	1			23
Тема 2. Форми держави у зарубіжних країнах.	10	2	2			6						
Тема 3. Глава держави та уряд у зарубіжних країнах.	10	2	2			6						
Тема 4. Парламенти та парламентаризм у зарубіжних країнах.	10	2	2			6	25	1	1			23
Тема 5. Судова влада та конституційний контроль у зарубіжних країнах. Місьцеве управління та самоврядування у зарубіжних країнах.	9	2	2			5						
Тема 6. Основи конституційного права Німеччини.	9	2	2			5						
Тема 7. Основи конституційного права Франції.	8	1	1			6	25	1	1			23
Тема 8. Основи конституційного права США. Основи конституційного права Великої Британії.	9	2	2			5						
Разом за змістовим модулем 2	75	15	15			45	75	3	3			69
Усього годин	150	30	30			90	150	6	6			138

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Тема 1. Конституційне право України – галузь національного права	2	1
2	Тема 2. Конституція України та її розвиток.	1	
3	Тема 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України.	1	
4	Тема 4. Конституційно – правовий статус людини і громадянина. Громадянство України.	1	
5	Тема 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.	1	
6	Тема 6. Народне волевиявлення.	2	1
7	Тема 7. Система органів державної влади за Конституцією України.	1	
8	Тема 8. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні.	1	
9	Тема 9. Президент України.	1	
10	Тема 10. Кабінет Міністрів України, інші органи виконавчої влади.	1	1
11	Тема 11. Конституційні засади судової влади	1	
12	Тема 12. Територіальний устрій України.	1	
13	Тема 13. Конституційні засади місцевого самоврядування.	1	
14	Тема 1. Загальна характеристика державного (конституційного) права зарубіжних країн. Конституції та конституціоналізм у зарубіжних країнах.	2	1
15	Тема 2. Форми держави у зарубіжних країнах.	2	
16	Тема 3. Глава держави та уряд у зарубіжних країнах.	2	
17	Тема 4. Парламенти та парламентаризм у зарубіжних країнах.	2	
18	Тема 5. Судова влада та конституційний контроль у зарубіжних країнах. Місьцеве управління та самоврядування у зарубіжних країнах.	2	1
19	Тема 6. Основи конституційного права Німеччини.	2	
20	Тема 7. Основи конституційного права Франції.	1	
21	Тема 8. Основи конституційного права США. Основи конституційного права Великої Британії.	2	
Разом		30	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до лекційних занять – 1 год. на 1 лекцію;
- підготовка до практичних занять – 2 год. на 1 заняття;
- підготовка і написання есе – мінімум 5 год. на 1 роботу;
- підготовка до написання МКР – 4 год. на 1 роботу;
- підготовка до контрольних заходів (заліку) – (15-30) год. на 1 захід.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до лекційних занять	15	3
2	Підготовка до практичних занять	30	6
3	Підготовка і написання есе (2 есе)	10	14
4	Виконання МКР (2 МКР)	8	–
5	Виконання КР	–	85
6	Підготовка до заліку	27	30
Разом		90	138

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Методи навчання – способи, якими забезпечується набуття здобувачами відповідних компетенцій через засвоєння програмного матеріалу та активізацію навчального процесу, а саме (обрати необхідне):

для всіх видів занять:

- робота з літературою - опрацювання різних видів джерел, спрямоване на формування нових знань, їх закріплення, вироблення вмій і навичок та реалізацію контрольної-корекційної функції в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти;
- пояснення - словесне розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей у розвитку природи, людського суспільства і людського мислення;
- дискусія - обмін поглядами щодо конкретної проблеми з метою набуття нових знань, зміцнення власної думки, формування вмій її обстоювати;
- диспут - цілеспрямоване зіставлення різних поглядів на наукову чи суспільну проблематику з метою формування у здобувачів оцінних суджень, зміцнення світоглядних позицій;

- демонстрування - наочно-чуттєве ознайомлення здобувачів з явищами, процесами, об'єктами в їх природному вигляді;

для лекційних занять:

- лекція - усний виклад навчального матеріалу, який характеризується великим обсягом, складністю логічних побудов, сконцентрованою розумових образів, доведень і узагальнень;
- бесіда - питально-відповідний метод, завдання якого – спонукати здобувачів до актуалізації відомих і засвоєння нових знань шляхом самостійних роздумів, висновків і узагальнень;
- різновиди бесіди : репродуктивні (спрямовані на відтворення раніше засвоєного матеріалу), катехізичні (передбачають точне відтворення формулювань, запам'ятовування відповідей), евристичні (підводять здобувачів до самостійних висновків);
- ілюстрування - показ та сприйняття предметів, процесів і явищ у їх символічному зображенні за допомогою плакатів, карт, портретів, фотографій, схем, репродукцій, звукозаписів тощо;
- відеометод - використання відеоматеріалів для активізації наочно-чуттєвого сприймання; забезпечує більш легке і міцне засвоєння знань в їх образно-понятійній цілісності та емоційній забарвленості;

для практичних та семінарських занять:

- вправа - планомірне, організоване, повторне виконання дій із метою оволодіння ними або підвищення їх якості;
- лабораторна робота - вивчення в спеціальних умовах явищ природи за допомогою спеціального обладнання;
- практична робота - метод поглиблення і закріплення теоретичних знань та перевірки наукових висновків;
- дидактична гра - спеціально створена ситуація (модель реальності) для формування певних практичних навичок та умінь;
- інструктаж - ознайомлення зі способами виконання завдань, інструментами, матеріалами, технікою безпеки, показ операцій та організацію робочого місця;
- спостереження - тривале цілеспрямоване сприймання об'єктів чи явищ із фіксацією змін, які в них відбуваються, і виявлення на цій основі внутрішніх зв'язків і залежностей, розкриття сутності явищ;
- методи контролю і самоконтролю:
- фронтальне опитування;
- контрольні роботи, твори, диктанти, письмові заліки;
- контрольні тестові роботи програмованого типу (перелік запитань і можливі варіанти відповідей);
- лабораторний контроль;
- графічна перевірка.

Альтернативно може застосовуватися наступна класифікація методів навчання:

- пояснювально-ілюстративний метод - повідомлення готової інформації різними засобами (словесними, наочними, практичними) та усвідомлення і запам'ятовування цієї інформації здобувачами;
- репродуктивний метод - відтворення здобувачем способів діяльності за визначеним викладачем алгоритмом;
- проблемного викладу – постановка викладачем перед здобувачами проблеми і визначення шляхів її розв'язання з приховуванням можливих пізнавальних суперечностей;
- частково-пошуковий - метод, за якого певні елементи знань повідомляє викладач, а частину здобувачі здобувають самостійно, відповідаючи на поставлені запитання чи розв'язуючи проблемні завдання;
- дослідницький - творче застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування досвіду самостійного наукового пошуку.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

В процесі викладання навчальної дисципліни «Конституційне право України та зарубіжних країн» передбачено проведення поточного та підсумкового контролів.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському (практичному) занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання модульних (тематичних) контрольних робіт.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Критерії оцінювання результатів навчання на практичних заняттях

Відповіді на семінарах (бали)	Критерії оцінювання
5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
4	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
3	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
2	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
0	Студент не дає відповіді.

Критерії оцінювання написання та захисту рефератів

Критерії оцінювання	Бали
Оформлення реферату (титольний лист, план, література та ін.).	1
Структурованість роботи (наявність чіткого плану структури)	1
Чітке визначення актуальності теми, що висвітлюються у рефераті.	
Змістовність (широта і повнота висвітлення теми реферату в пунктах плану)	1
Бібліографія роботи (кількість і якість, новизна використаних джерел)	
Наявність емпіричної частини (висновків)	1
Захист реферату (вміння стисло, логічно і повно доповісти про результати дослідження)	1
Усього	5

Критерії оцінювання есе

Критерії оцінювання	Бали
Структура (вступ, основна частина, висновок)	1
Креативність у написанні авторського тексту та дотримання правил Академічної доброчесності	2
Логічність викладення своїх думок з проблемного питання з посиланнями на нормативні акти	2
Усього	5

Критерії оцінювання виконання модульних контрольних робіт (далі – МКР)

Модульна контрольна робота, в залежності від об'єму, може складатися із: тестових завдань, теоретичних понять, теоретичних запитань та задач (ситуації).

За належним чином виконану модульну контрольну роботу студент може отримати 20 балів.

Блок «тести» - містить 10 тестових питань, які оцінюються у 10 балів. Тобто 1 бал за 1 правильну відповідь. Кожний варіант завдання має тільки одну правильну відповідь. За невірну відповідь бали не нараховуються.

Блок «теорія» - містить одне теоретичне питання, які оцінюються до 5 балів.

Блок «ситуація» - містить одне ситуаційне завдання, яке оцінюється до 5 балів.

Протягом семестру на двох модульних контрольних заходах студент може отримати 40 балів.

Критерії оцінювання МКР

Теоретичне питання

	Критерії
5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
3	Відповідь має суттєві помилки, містить неточності, недостатньо обґрунтована, аргументи несформульовані.
0	Студент не дає відповіді.
5	Максимальна кількість балів

Критерії оцінювання МКР

Ситуація

	Критерії
5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
3	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
1	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
0	Студент не дає відповіді.
5	Максимальна кількість балів

Розрахунок балів за написання МКР

Вид завдання	Максимальна кількість балів
Тести	2x10=20 балів
Теоретичні питання	2x5=10 балів
Ситуація	2x5=10 балів
Всього	40

Розподіл балів, які отримують студенти під час МКР

Змістовний модуль №1													Змістовний модуль №2								Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
20													20								40

T1 – T18 – відповідні теми змістовного модуля №1 та змістовного модуля №2.

Критерії оцінювання виконання КР

Виконання студентами заочної форми навчання контрольної роботи (далі – КР) оцінюється до 35 балів; вони необхідні для допуску до заліку.

Контрольна робота складається із двох типів індивідуальних завдань:

1. Відповідь на теоретичні питання (два питання). Теоретичне питання виконується письмово, в обсязі, необхідному для надання обґрунтованої відповіді з посиланням на статті нормативно-правових актів, які використовувалися. За кожну правильну відповідь на теоретичне питання нараховується до 10 балів.

Відповідь на теоретичне питання (бали)	Критерії оцінювання
10	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
8-9	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна, однак допущені несуттєві помилки та неточності.
6-7	Відповідь частково правильна, містить декілька неточностей і недостатньо обґрунтована.
4-5	Відповідь має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія.
2-3	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
до 1	Відповідь взагалі не вірна та не обґрунтована.
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

Так, за кожну правильну відповідь на теоретичне питання можна отримати 10 балів, що загалом складає 20 балів.

2. Відповідь на п'ять тестових завдань. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання нараховується 3 бали, тобто 5×3 балів = 15 балів. Неправильна відповідь на тестове завдання оцінюється в 0 балів.

Розрахунок балів за написання КР

Вид завдання	Максимальна кількість балів
Теоретичні питання (2 теоретичні питання)	20
Тестові завдання (5 тестових завдань)	15
Всього	35

Критерії оцінювання результатів за виконання інших завдань

Вид завдання	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Участь (відповіді) на практичних заняттях	2x5 балів = 10 балів	3x5 балів = 15 балів
Написання есе	2x5 балів = 10 балів	–
Написання реферату	–	2x5 балів = 10 балів
Виконання КР	–	35 балів
Поточний модульний контроль (виконання МКР)	2x20 балів = 40 балів	–
Всього	60	60

Підсумковий контроль проводиться шляхом складання студентами заліку – з дисципліни «Конституційне право України та зарубіжних країн».

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного заліку. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Питома вага заліку в загальній системі оцінок – 40 балів. Право здавати заключний залік дається студенту, який з урахуванням максимальних балів проміжних оцінок і заліку набирає не менше 60 балів. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки заліку.

Під час заліку студенти відповідають на три контрольні питання.

Критерії оцінювання заліку.

Під час складання заліку студенти відповідають на білет, який вони вибрали власноруч.

Кожен білет містить три контрольні питання. Відповідь на кожне питання екзаменаційного білету оцінюється до 13,3-13,4 балів. Тобто після складання заліку студент може отримати до 40 балів, які додаються до суми балів, отриманої під час поточний контроль відповідного семестру.

Критерії відповіді на одне питання залікового білету

Відповідь на питання (бали)	Критерії оцінювання
12–(13,3-13,4)	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію та аргументовані висновки.
9–11	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна, однак допущені несуттєві помилки та неточності.
6-8	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
3-5	Відповідь має суттєві помилки, аргументи неформульовані, використовуються невірна термінологія.
1-2	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок та не обґрунтована
0	Студент взагалі не розуміє питання та не дає відповіді.

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	Т1-Т4	Участь (відповіді) на практичних заняттях	5	Участь (відповіді) на практичних заняттях	10
		Написання есе	5	Написання реферату	5
		Виконання МКР № 1	20		
ЗМ 2	Т5–Т8	Участь (відповіді) на практичних заняттях	5	Участь (відповіді) на практичних заняттях	5
		Написання есе	5	Написання реферату	5
		Виконання МКР № 2	20	Виконання КР	35
Підсумковий контроль		Залік	40	Залік	40
Сума			100		100

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна:

1. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Конституційне право України та зарубіжних країн» для здобувачів вищої освіти.
2. Наповненість групи «Права людини та їх захист в сучасних реаліях» в месенджері «Telegram» для дистанційного навчання, електронний варіант практичних завдань, лекцій та іншими матеріалами з навчальної дисципліни «Конституційне право України та зарубіжних країн».
3. Наочні засоби: слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, зал судових засідань (ауд. 613).

10. Рекомендовані джерела інформації:

Змістовий модуль 1. Конституційне право України.

Основні рекомендовані джерела

1. Задорожня Г.В. Конституційне право України: навч. посіб / Г.В. Задорожня. – К.: НАУ-друк, 2009. – 128 с.
2. Конституційне право України. Академічний курс: підруч.: У 2 т. – Т. 2 / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 800 с.
3. Конституційне право України: підручник / В.Ф.Погорілко, М.О. Баймуратов, О.Ф. Фрицький, та ін.; За ред. О.Ф.Фрицького. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 352 с.
4. Кравченко В.В. Конституційне право України: [навч. посібн.] / В.В. Кравченко. – Вид. 6-те, виправл. і доповн. – К.: Атіка, 2008. – 592 с.
5. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: підручник / О.Ф. Фрицький. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.
6. Юринець Ю.Л. Конституційне право України: практикум/ уклад. Ю.Л.Юринець. – К.: НАУ, 2014. – 37 с.
7. Юринець Ю.Л. Конституційне право України. Навчальний посібник / Ю.Л.Юринець. Ужгород : ФОП Бреза, 2014. – 368 с.

Додаткові рекомендовані джерела

1. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015.
2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2222 – IV від 08.12.2004. - К.: Велес, 2006. - 48 с.
3. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року // ВВР. - 1990. - № 31. - Ст. 429.

4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. – К.: Парламентське вид-во, 2002. – 68 с.
5. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. // ВВР. – 2001. - № 4. – Ст. 65;
6. Про регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 16-17. – С. 134.
7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41 - 42. – С. 529.
8. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 6 листопада 2012 року // Голос України. - від 28.11.2012. - №226.
9. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 13. – С. 222.

Змістовий модуль 2. Конституційне право зарубіжних країн

Основні рекомендовані джерела

1. Волощук О.Т. Інституту Президента у Франції, Росії та Україні: конституційні норми і політична практика. Монографія. – Чернівці: Технодрук, 2009. – 260 с.
2. Регіональна політика в країнах Європи : уроки для України /За рея. С. Макси менка. - К.: Логос, 2000.- 171 с.
3. Сравнительное конституционное право. / Под ред. Кошер, доктор юрид. наук, проф., Чиркина В.Е., доктор юрид. наук, проф., Юдина Ю.А., доктор юрид. н;у к. - М.: Манускрипт, 1996. – 730 с.
4. Автономов А.С., Сивицкий В. А., Черкасов А.И. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник / Под ред. А.С. Автономова. — М.: Юриспруденция, 2001. — 400 с.
5. Алебастрова ИА. Конституционное праю зарубежных стран.- М: «Проспект» - 2008.- 624 с
6. Андреева Т.Н., Андреева И.А., Будагова А.Ш., Кашкин С.Ю., Колпаюва Э.В. Конституционное (государственное) право Аваркьян С,А.. Гуценко К.Ф., Ковлер А .И., Марченко /МЛ, Конституционное право: зарубежных стран: Учеб. для сїуд. юрид. вузов и фак. / Под ред. Б.А. Страшуна: В4 т.-2-сїзд., испр. И доп.-М: БЕК, 1996.
7. Баглай МВ., Гуреева Н.П., Даниленко В.Н., Карлов Ю.Н., Кашкин С.Ю. Конституционное право зарубежных стран: Учеб. Для вузов / Моск. Гос. Ин-т международных отношений (ун-т) МИД РФ, - М.: Норма, 1999.- 832 с.
8. Баглай МВ. Конституционное праю Российской Федерации. - 4-е изд., М., 2004.
9. Георгїца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. - Чернівці: Рута, 2001. - 431 с.
10. Дукашева Е.А. Права человека: Учебникдля вузов /Отв. ред. чл.- корр. РН, д. ю. н. Е.А. Лукашева. - М.: Издательство НОРМА (Издательская групп НОРМА-ИНФРА- М), 2002,-573 с.
11. Егинбарян Р.В., Татевосян Э.В. Конституционное право: Учебник. — М.: Юрист, 2000. — 492 с.
12. Конституционное праю зарубежных стран: Учебник для вузов / Под общ. ред. чл.-корр. РАН, проф. МВ. Баглая, д.ю.н., проф. Ю.И. Лейбо и д.ю.н., проф Л.М. Энтїна.- М: Норма, 2004.-832 с.
13. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник / В.М.Шаповал. — 2-ге вид., перероб. і допов. —К . : Юрінком Інтер, 2010. — 464 с.
14. Конституційне право України: Підручник /О.Ф.Фрицький. - К., 2004 -536 с.
15. Лазарев В.В. Действие права. Реализация права /Теория государства и права. Учебник/Под ред. В.К.Бабаева. М., 2004.
16. Марченко МЛ. Сравнительное правоведение. Общая часть: Учебникдля юридических вузов, - М, 2001.
17. Хартли Т.К. Основы права Европейского сообщества. Введение в конституционное и административное право Европейского сообщества / Под ред. В.Г. Бенда,- М.: ЮНИТИ, 1998.- 647 с.
18. Чиркин В.Е. Конституционное право зарубежных стран: Учебник. -3-е изд., перераб. и доп.— М.: Юрист, 2002,- 622 с.
19. Алебастрова И А. Конституционное право зарубежных стран: Учеб. пособие. — М.: Юрайт-М, 2001. — 640 с.
20. Витрук Н.В. Конституционное правосудие. Судебное конституционное право и процесс: Учеб. пособие для студ. вузов. - М.: Закон и праю, 1998.-383 с.
21. Григонис Э.Л. Григонис В.П. Конституционное право зарубежных стран:Учебное пособие «Питер» - 2008, 208 с.
22. Ковешнигов Е.М. Основы конституционного права зарубежных стран: Учеб.пособие,- М., ИНФРП-М 2001,- 192 с.
23. Конституційне право зарубіжних країн : Навч. Посібник / М.С.Горшеньова, К.О.Заяморна, В.О. Рїяка та ін.; За заг.ред. В.О.Рїяки. - 2- евид., допов. І перероб.— К.: ЮрінкомІнтер, 2006. - 544 с.
24. Конституции зарубежных государств. США. Великобритания. Франция. Г ер мания. Италия. Испания. Греция. Япония. Канада: Учеб. пособ. / Сост. В.В. Маїсланов. - 2-сїзд. испр. и доп. - М, 1997.
25. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник /За ред. В.О.Рїяки.-2-е вид. допов.- К., 2004,- 544 с.
26. Конституционное право зарубежных стран (в схемах): Учеб пособие /В.И .Плотницкий. - М: Но во е знание, 2003. - 252 с.
27. Конституционное право Соединенных Штатов Америки: основные институты. Пособие для студентов - Минск., 1999.
28. Лукашин Є.В. Порівняльне конституційне право: Навч. посіб. для студ. Вузів /Рівненський ін-т слов'язнознавства Київського слов'язняського ун-ту. Кафедра міжнародної інформації. - Рівне, 1998.-203 с.
29. Михалева Н.А. Конституционное право зарубежных стран СНГ: Учеб. пособие,- М.: Юрист, 1999.-352 с.
30. Мишин А.А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебное пособие. - К.: Юстиции форм, 2009. - 332 с.
31. Права людини і громадянина в Україні :Навч. Посібник / А.М. Колодїй, А.Ю. Олійник.- К, 2004.-336 с.

32. Ріяка В.О., Свєткар'єв О.І., Шувалова В.А. та ін. Державне право зарубіжних країн. Загальна частина: Навч. посіб. — Х.: Вид-во Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого, 1996. — 186 с.
33. Совгіря Ольга Володимирівна. Конституційно-процесуальне право України: навч. посібник. — К.: Юрінюмінтер, 2010. — 536 с.
34. Якушев А.В., авт. - сост., Конституц праю зарубєжных стран, общая и особенная часть, Шпаргалка студенту «Бюро печати» - 2007, 96 с.
35. Григонис Э.П., Григонис В.П. Конституционное право зарубежных стран: Курс лекций. — СПб.: Питер, 2002. — 416 с.
36. Субботин В.Н. Государственное право зарубежных стран (Общая часть): Курс лекций. — Донецк: ДИЭХП, 2002. — 120 с.

Додаткові рекомендовані джерела

37. Андраш Шайо. Конституціоналізм и конституційний контроль в посткомуністической Європе // Конституційне право: восточноевропейское обозрение, — 1999, - №3(28).— С. 77-80.
38. Березюк О. Однопалатний парламент: недолік чи перевага? // Право України. — 1997. — № 3.
39. Власенко О. Право на свободу мирних зборів у міжнародних документах та імплементація в національне законодавство // Підприємництво, господарство і право, - 2010. - № 10., С.43-46.
40. Габоев А.Б. Защита прав и свобод человека - важнейший составной элемент при осуществлении государственной национальной политики, // Государство и право.-2005.- № 1С. 28-33
41. Губрієню О. Сучасні монархії у світі: загальний огляд. // Підприємництво, господарство і право.-2008.-№ 5., С.33-37.
42. Жуган М., Марченко В. Принцип поділу влади: сучасні інтерпретації. // Праю України.-2011.-№2., С 193-201.
43. Зеленов Р.Ю. Законодательные процедуры Европейского Союза. Эволюция полномочий Европейского парламента // Государство и право. — 2005 - №1, С. 97-103.
44. Ковальчук В. Всенародний референдум як одна з форм легітимації державної влади: зарубіжний та внутрішньодержавний досвід // Право України. -2009, - №12., С 151-161.
45. Конев А.В. Институт президентства в странах Центральной и Восточной Европы как индикатор процесса политической трансформации // Полис.-2002. №2.
46. Котелевская И.В. Современный парламент // Государство и право. — 1997. — № 3.
47. Котенков А.А. Президент — Парламент: становление взаимоотношений в законодательном процессе // Государство и право. — 1998.— № 9, 10.
48. Кувалдин В.Б. Президентская и парламентская республики как формы демократического транзита / / Полис. — 1998. — № 5.
49. Латюк О. Форми безпосередньої демократії в сучасних зарубіжних державах (італійський досвід). // Підприємництво, господарство і праю. - 2008. - № 6., С.79-82.
50. Мартишок Р. Компетенційний дуалізм виконавчої влади: державно- правовий досвід П'ятої Французької Республіки та України. // Право України. - 2011.- №1 С. 200-209.
51. Павловська Н. Механізм процедури імпічменту (теоретичний та практичний досвід) // Право України,- 2010.- №3., С 115-120.
52. Перерва Ю. Еволюція законодавчої процесу: зарубіжний досвід // Підприємництво, господарство і праю.— 2009.- №11., С.18-23.
53. Словська І.Є. Англо-американська модель конституціоналізму: теоретико-правовий аналіз // Держава і право. — 2001. — № 10.
54. Шевчук С.В. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського праворозуміння // Практика Європейського Суду з прав людини. Рішення. Коментарі.— 1999. - № 2.
55. Конституционное право: Словарь / Отв. ред. В.В. Маклаков. — М.: Юрист, 2001, — 560 с.
56. Правовые системы стран мира: Энциклопедический справочник /Отв. ред. до кт. юрид. наук, проф. А.Я. Сухарев. — 3-е изд., перераб. и доп.- М: Издательство НОРМА 2003.-976 с.
57. Верховна Рада України [Електронний ресурс] - Режим доступу [www. http://zakon.jada.gov.ua](http://zakon.jada.gov.ua)
58. Європейський Парламент (European Parliament) [Електронний ресурс] - Режим доступу <http://www.europarl.europa.eu/offices/en/default.htm>
59. Європейський Союз: актуальні проблеми та політика (Key Topics and EU politics) [Електронний ресурс] - Режим доступу www.europarl.eu.int/topics/en/default.htm
60. Міжпарламентський Союз: база даних парламентської літератури (IPU — ParLit database) [Електронний ресурс] - Режим доступу <http://www.ipu.org/parline-e/parlinesearch.asp>
61. Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс] - Режим доступу <http://ru.wjkbedia.org/wiki>
62. Офіційний сайт Державної Думи Російської Федерації [Електронний ресурс] - Режим ДОСТУПУ :<http://www.duma.gov.ru/>
63. Офіційний сайт Палати Представників Республіки Білорусь [Електронний ресурс] - Режим ДОСТУПУ: <http://www.louse.gov.by/>
64. Офіційний сайт Британського Парламенту [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.parliament.uk/>
65. Офіційний сайт Сенату США [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.senate.gov/>

Інформаційні ресурси

Офіційні веб-сторінки державних органів України

1. <https://www.president.gov.ua/> – Президент України

Законодавча влада

2. <http://rada.gov.ua/> – Верховна Рада України

3. <http://ombudsman.gov.ua/> – Уповноважений Верховної Ради з прав людини

Виконавча влада

4. <https://www.kmu.gov.ua/ua> – Кабінет Міністрів України

Судова влада

5. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/> – Верховний Суд

6. <http://www.ccu.gov.ua/> – Конституційний Суд України

Інші державні органи

7. <https://www.gp.gov.ua/> – Генеральна Прокуратура України

8. <http://www.cvk.gov.ua/> – Центральна виборча комісія

9. <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Державна служба статистики

Рекомендовані науково-аналітичні ресурси

10. www.liga.kiev.ua – останні юридичні та економічні новини (інформація оновлюється щохвилини)

11. www.lawschool.lviv.ua – український юридичний портал

12. www.niss.gov.ua – Національний інститут стратегічних досліджень

13. <http://parlament.org.ua/> – Лабораторія законодавчих ініціатив

14. <http://www.pravo.org.ua> – Центр політико-правових реформ

15. <http://www.justinian.com.ua/> – юридичний журнал „Юстиніан”.

16. <http://www.khpg.org/> – інформаційний портал Харківської правозахисної групи.

17. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського.